

naglejša in globlja, pa tudi tesneje zvezana, sorodna. Človek je tej stopnjevani prirodi docela vključen („... mi smo dobri samo dok more hoče.“). Nujnost takšnega odnosa je osnovno nastrojenje neke splošne smiselne zakonitosti, panteizma, vzročne zveznosti življenja in smrti; odtod vprašanje „Gde će se sresti danas u sutonu mrtvačko zvono i sunce?“, odtod sugestivna molitev „Okuj, Gospode, čempres vetrom, a mene zvezdom bola... svejedno: za staru smrt, il' novo uskrsnuće.“, odtod naposled tako značilna vzporednost akordov odmiranja s tropsko bohotnostjo krajevnega ozadja. Tako se slednjič tají v dnu te obsežne prirodne in čuvstvene vibracije poslednji korelat bitnosti in metafizično težišče te poezije, smrt:

„Othranjeni vinom pučinski dubokih sutona i zora,
umesto novog stiha, iskovasmo patnju staru,
i tako tek čujno mi, zadnji ostaci svetaca, ribara i konkvistadora,
izgaramo božanski, bez pepela na sunčevom oltaru.“

Cetineova izraznost je tej pisani in pesniško hvale vredno izčrpani vsebini adekvatna. Najsi je nekoliko zaznat en vpliv beograjske šole, je Cetineo vendar samonikel in nov. Zlasti so učinkovite pesmi „Pismo iz Magaljanesa“, „More“, najosebnejša in znabiti najsubtilnejša pesem sploh, dalje „Srebrni smeh“, „Molitva“, značilne „Majske vigilije“ in „?“.

Stih je iz večine svoboden; je prikupno virtuozen. Jezik je neoporečen in knjiga je urejena vzorno. Menim, da je „Za suncem“ ena najboljših pesniških zbirk srbskohrvatske lirike v preteklem letu.

Oprema je skromna, a lična.

Ivo Brnčić.

Michael Gold: Jevreji brez novaca. Roman. 1932. Izdanje Nolit. Beograd.

Michael Gold, po poreklu Žid, nam v tem romanu odkriva ves propad človeštva, vso bedo in strahoto razdejanja, skozi katera mora otrok njujorškega predmestja. Ist Sajd, proletarska židovska četrt, je en sam kup gorja, siromaštva in zločina. Razumljivo je, da je pisatelju, ki je moral kot otrok že od rane mladosti gledati, poslušati in spoznavati resnično življenje ulice in njeno borbo, tuja vsaka sentimentalnost kakor tudi vsako neresnično idealistično gledanje in vsa tako zvana umetnost.

Ja želim da pišem istinitu knjigu o siromaštvu — pravi. Zaman bi bilo v delu iskati kakih višjih pesniških vrednot, kajti vsa knjiga je prav za prav ena sama pesem — slavospev na čast družbi... Tu se bje neusmiljena borba za skorjo kruha. Človek se je zato izpremenil v žival z zverskimi instinkti. Naravno: k temu ga je prisililo življenje samo in v svoji samoobrambi je moral človek do kraja, do pozabe samega sebe. Življenje in družba sta ga do kraja ponižala, da dela in ustvarja kakor stroj za druge, in ko sta ga oropala še kruha in lastnega življenja: kdo naj zabrani človeku, da ne bo šel ubijati? Resnično življenje je našlo v tej knjigi mesto, kakor si ga ne bi mogla izmisliti najstrašnejša fantazija. Židje, svojih bogatih bratov slabša polovica, tonejo v revščini, iz katere ni izhoda. Namišljena Raj-Amerika se je izpremenila v kamenito mesto z nebotičniki in asfaltiranimi avenijami, kjer ni nikjer nobene sledi po naravi. New York — velika, železna, zaprta kletka za človeka. Begunci, Židje, zahrepenijo po svoji stari domovini Rumuniji, odkoder so zaradi pogromov pribežali v Ameriko za kruhom, in da dosežejo naravo, se

morajo odpeljati daleč ven iz mesta. Toda to je samo kakor trenotek sanj. Vrnitev obudi resničnost. Knjiga je velika reportaža življenja v obliki avtobiografskega romana: pisatelj je v njem spremljevalec ogromnega življenjskega kolektiva, v katerem je poedinec samo kolesce velikega obrata, ki se mu pravi družba. Tako je ta knjiga obenem protest in obtožba vladajočega reda. Propala družba si je segla v roke in je postavila za svoj zakon: zločin. Toda to ni samo roman brezupne borbe in neprestanih konfliktov med interesi, ampak mnogo več: v tem črnem dnu klijeta nova vera in nova nada v bodočnost, ki bo obenem Veliki Začetek novega življenja. In ta vera in nada dajeta človeku njegov smisel in moč, da se bori in da živi. Skratka: roman resnice in vere v zmago, roman spoznanja.

Papir, tisk in knjižna oprema so na sodobni višini.

Stanko Janež.

LIKOVNA UMETNOST

SLOVENSKA CERKEV

Hkrati z razstavo slovenskih Madon na jesenskem velesejmu je bila odprta razstava slovenske cerkve.

Naslov je mnogo obetal, najmanj, kar si pa mogel pričakovati, bi bil vsaj površen pregled minilosti in sedanjega stanja, iz katerega bi bil mogel izluščiti poglobitve značajne črte naše cerkvene umetnosti. Tega prireditelj ni dala. Vsa razstava je bila prav za prav le površno ogrožje, komaj izhodišče za bodoči pregled bogatega gradiva. Če naj bi bila razstava poučna in koristna, bi bilo moralo biti razstavljeno gradivo res pregledno in povedno zbrano — pa čeprav bi ga bilo morda dosti manj. Tako smo pa videli le čisto slučajno zbrane posamezne primere. Postanek, razvoj in celota, vse to je ostalo nejasno.

Najboljši je bil zgodovinski pregled cerkvenih stavbinskih, kiparskih in slikarskih spomenikov. Zbranih je bilo mnogo prav lepih fotografskih posnetkov malo znanih celotnih pogledov na cerkve odzunaj in odznotraj, pa slike znamenitih detajlov in posameznih umetnin. Škoda, da zbirka ni bila ne krajevno ne časovno ne slogovno urejena. Nekaj skromnih plastičnih modelov cerkvenih stavb je skušalo podati najznačilnejše primere stavbinskih slogov. Slično zbirko fotografskih slik bi morala imeti kar najbolj popolno naša Narodna galerija, spomeniški urad ali pa narodopisni muzej.

Slovensko sodobno cerkev je predstavljalo nekaj načrtov arh. Hermana Husa, izvršenih v slogu vsesvetske nove stvarnosti, in model cerkve Toneta Kralja. Gradiva je bilo čudno malo — ali zaradi pretesnega prostora ali pa ker ni bilo dovolj odziva. Presenetljivo je pa, da niso bile razstavljene slike izvršenih del in da dveh glavnih stebrov naše domače arhitekture ni bilo: ne Plečnika ne Vurnika. Brez cerkva v Bogojini, v Šiški, pri Sv. Katarini in še nekaterih ni mogoča popolna slika sodobnega slovenskega cerkvenega stvarstva.

Priključena je bila skromna in nepopolna razstava cerkve v slikarstvu, ki je pokazala večinoma že znana dela Jakčeva, Jakopičeva, Pilonova i. dr. Nekaj novih zanimivih slik sta pokazala Stiplovšek in Piščančeva.

Najznamenitejše in najbolj učinkovito delo na razstavi je bila kapela, katero je zasnoval in izdelal Tone Kralj. Sam je izvršil leseno, zelo izrazito